
ÖTÜKEN

AY HAN'IM

Hikâye

Misli Baydoğan

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1515
EDEBÎ ESERLER: 789

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-605-155-926-1

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ
Göztepe mah. Kazım Karabekir cad. No: 32
Mahmutbey-Bağcılar/İSTANBUL
Tel: (0212) 446 38 88 Pbx • Faks: (0212) 446 38 90
Sertifika Numarası: 44011

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul- 2020

MİSLİ BAYDOĞAN; 1979 Sivas doğumlu. İlkokulu Ulubatlı Hasan İlköğretim Okulu, orta ve lise eğitimini TED Ankara Koleji'nde tamamladı. Psikoloji bilim dalındaki lisans ve yüksek lisans derecelerini Hacettepe Üniversitesi'nden aldı. Ötüken Neşriyat tarafından yayımlanan *Hû Diyen Karga* (2016), *Yakup'un Kanatları* (2017), *Hatırla Beni* (2018) ve *Zaman Yolcuları* (2020) adlı kitapları vardır. Yazdığı hikâye ve edebî inceleme yazıları çeşitli edebiyat dergilerinde yer almıştır.

İÇİNDEKİLER

Öksüzler Çeşmesi / 11

Âkif'in Kedisi / 17

Mediha Hanım'ın Çiçekleri / 23

Kavak, Kuğu ve Güzellik Kraliçesi / 33

Cilvenaz / 39

Ay Han'ım / 51

Düze İnen Kurt / 65

Mihrabım Diyerek / 69

Vahşi / 73

Yarım Dünya / 77

Musul'un Bademleri / 83

Küçük Bilinç / 93

Acı Lokma / 97

Damsı Değnek / 103

Gündüz Düşü / 109

Çınar Gölgesi / 109

Riya / 113

ÖKSÜZLER ÇEŞMESİ

PARASIZ yatılıdan döndüğüm ilk yazdı. Geldiğimi duyan konu komşu evdekilere göz aydınında bulunmak için sabahtan doluşmuşlardı bizim küçük bahçeye. Akranlarım arasında sınav kazanıp gurbette okumaya ilk giden bendim. Boyum uzamış mı, beni orada iyi beslemişler mi, gözümde kaşımda, üstümde başımda değişiklik olmuş mu diye bir yandan meraklı gözlerle beni baştan ayağa süzerlerken diğer yandan annemle lafı oradan buradan döndürüp koyu bir muhabbete tutulmuşlardı. Babam, kadınların arasına inmedi. Elinde önceki günün gazetesi, radyonun başında oturmuş ajans bekliyordu. *"Hanım kısmı lafa hiç bunalmaz oğlum,"* derdi bize bıyık altından gülerek. Annem duyar da darılır diye fısıltıyla söylerdi. Kardeşimle bakışıp kıkırdardık. O sabah izin verilmedi yanlarında oturmama, *"Ayıp olur, seni görmeye geldiler,"* diyerek zorla bahçeye çıkarıldım. Aklım hep kuşlarda. Şu kalabalık bir gitse de izin alıp kendimi sokaklara bir atsam… Doğru Sarı Bekir'in kahvesinde, güvercinlerin yanında alacağım soluğu!

Sene 1975. Ankara Ulucanlar Mahallesi, Öksüzler Sokağı'nda oturuyoruz. Sokağa adını veren çeşme evimizin az ilerisinde: Öksüzler Çeşmesi. Mahallenin kerteriz noktası. Pembesi kararmış Ankara taşından, Osmanlı görmüş eski mi eski, suyu tertemiz bir çeşme. Sabah saatlerinde önce kadınlar ellerinde ibrikleri, bidonlarıyla önünde sıralanır. İzleyen birkaç saat içerisinde mutfak pencerele-

rinden sokağa kavrulan soğan, fokurdayan çorba, pişen sebzeyle, bulgurun kokuları yayılır. Öğle ezanına doğru yıkanacak bebe beliğini kucaklayıp cümle içinde yunacağı çamaşırını toplayan gelinler çeşme başını tutar. Az daha büyük çocuklar birazdan sıranın kendilerine geleceğini bilir, iyice toz toprağa bulanarak çığlık kıyamet ortalıkta koşturur. Naylon leğenlerdeki sabundan rengi bulanmış sularda baba gömlekleri, mendilleri, kaynana yelekleri çitilene çitilene yıkanır, yumruklanır. Kimi incecikten bir türkü tutturur kimi de mahalleye gelen gidenden, bakkaliyede karşılaştığı falancanın oğlundan kızından gelen haberlerden laf verir, öğle vakti olur. Az önce koşturup duran yumurcaklar analarının kolu altında, gözlerine kaçan sabunun yangısı geçmedi diye feryat figan ederek, suları damlaya damlaya evlerine yollanırlar. Ezan okunurken ortalıktan el ayak çekilmiştir bile.

Misafirler bir kalksa o dakika amcamın o yıl birden boy atan küçük oğlunun artık ayağına gelmeyen ve nicedir ayakkabılıkta beni beklediğini öğrendiğim lastik pabuçlarını ayaklarıma geçirdiğim gibi çeşmenin orada kimler var diye bakmaya gideceğim. Sırtımdaki gömlek de halamgilden. Halam "*Halis Bursa pamuklusu, temiz giy daha arkanda kardeşin var,*" dediğinden beri diken üstündeyim. Bursa pamuklusu ne demek bilmiyorum; ipek gibi, kaftan gibi, saraylara layık bir dokuma belliyorum. Sanki rengi azıcık solmuş gibi ama o da herhâlde doğal boyadandır. "*Sentetik değil ya ondan,*" dedi annem, halamın ardından. "*Onlar memur değiller oğlum bizim gibi, kocası uzun yol şoförü, Türkiye'nin her bir yerine gidiyor, her şeyin en iyisini bulup alıyorlar.*" Ayağımdaki "pantul" kendimin. "Pantul"un beli sıkınca annem düğmesini az öne aldı, paçalarındaki katları açtı, ütü bastı, ayak bileklerim şöyle bir parmak kadar görünse de mis gibi oldu işte üzerime. Gözüm bahçe kapısında, kulağım sohbet ne zaman biter diye çay içen misafirlerde,

ÂKİF'İN KEDİSİ

Mehmet Âkif caddelerden daima kaçar; evine, işine tenha sokaklardan giderdi. Eğer caddeden geçmeye mutlak mecbursa gözünü meçhul bir noktaya diker, caddeyi kendi hesabına tenha sokak hâline koyardı.

Mithat Cemal

YAHUDİ Mahallesi'nden aşıp Hacet Tepesi'nin yamacına varınca ufak bir cami belirir. 1600'lü yılların başında Bursa'dan kalkıp Ankara'ya gelen Bayramiye tarikatı ehli Taceddin-i Veli'nin dergâhının olduğu yerdir burası. Oğlu Mustafa Efendi, bu camiyi babasının vefatından sonra onun adına yaptırmış. Hak vaki olup kendisi de rahmet-i Rahman'a kavuşunca o da ebedî uykusuna burada, babasının yanında yatmış. Bu caminin küçük, taş bir avlusu ve avlunun bir kenarında iki katlı, daracık girişli, derme çatma bir lojmanı vardır. İşte öykümüz müştemilattan hallice olan bu küçük yapıda ve onun çevresinde geçer. Sene 1923, aylardan aralıktır.

Caminin imamı Güdüllü Akavenzade Tevfik Hoca'dır. Bir rivayet der ki bu hoca efendinin dedesi Tapduk Emre'nin soyundan gelirmiş. Ama doğru ama değil Allah bilir… Soyu -her türlü- Ahilere uzanan, cemaatin sevip

* Bu hikâye, Orhan Karaveli'nin *Bir Ankara Ailesinin Öyküsü* adlı kitabında anlatılan gerçek olaylardan yararlanılarak kurgulanmıştır.

saydığı bu hoca, camiye yakın olan kendi konağında ailesiyle birlikte yaşarmış. Tevfik Hoca, Millî Mücadele yılları sona erdikten çok kısa bir süre sonra pek mühim bir şahsın Ankara'ya geleceğini işitmiş. O yıllar zaten öyle yıllar ki Mustafa Kemal Paşa karargâhını Ankara'da kurduktan sonra, yurdun dört bir yanından ona destek olmak, yeni kurulmakta olan ülkenin işlerinin bir ucundan tutmak, bir yarayı sarmak, bir derde derman olmak için insanlar yerlerini yurtlarını dağıtıp buraya akın etmektelermiş. Millet Meclisi açılıp, bir de cumhuriyet ilan edilince artık gelenin gidenin hesabı tutulmaz olmuş. İşte soğuk bir kış günü Şair Mehmet Âkif Efendi'nin Ankara'ya gelmek üzere yola çıktığını öğrenen Tevfik Hoca, varış saatini hesap etmiş, müezzinini de yanına katıp Hergelen Meydanı'na, Şair'i karşılamaya koşmuş. Önceden şiirlerini mecmua ve gazetelerde okuduğu ve İstanbul'da bir kez de tesadüf ettiği Şair'e pek muhabbet beslermiş.

Bir vakit sonra elinde ufak bir çanta ile orta boylu, ince fakat güçlü yapılı Şair, mütebessim yüzüyle yolcular arasında görünmüş. Belli etmek istemese de onca yolun yorgunluğu âdeta Şair'in paçalarından akıyormuş. Hoca onu hemen alıp kendi evine götürmüş ve odalarından birisine yerleştirmiş. Mehmet Âkif Efendi'nin itiraz edecek hâli yok, razı olmuş. Bir müddet Tevfik Hoca ve ailesi ile birlikte kaldıktan sonra, üstelik rahatı da hayli yerindeyken, hocanın biri gelinlik çağda diğeri de neredeyse genç kız olacak kerimelerini düşünerek aileye daha fazla rahatsızlık vermemek amacıyla, misafirperverlikleri için teşekkür edip oradan ayrılmak, başının çaresine bakmak istemiş. Tevfik Hoca, bir yandan Mehmet Âkif Efendi'ye hak veriyor fakat diğer yandan da tüm hanların dolu olmasından ve kiralık herhangi bir ev bulunmamasından ötürü, hatta ailelerin kendi haneleri içerisinde kiraya verdikleri oda-

MEDİHA HANIM'IN ÇİÇEKLERİ

1933 Ağustos'unun sekizinci günüydü. Cumhuriyet gazetesindeki haberi makasla kesip, duvardaki küçük aynanın kenarına iliştirdi.

> ***Hükûmet Tabibi Olan İlk Hanım Doktor***
>
> *Memleketimizde ilk defa hükûmet tababetine bir kadın doktor tayin edilmiştir. Bu hanım, Ankara Vilayeti hükûmet tababetini deruhte eden doktor Mediha Raşit Hanım'dır. Kendisi İstanbul Tıp Fakültesinden çok iyi bir derecede şehadetname almağa muvaffak olmuştur. Yeni vazifesinde muvaffakiyet dileriz.*

İstanbul'da kalmayı aklından bile geçirmeden, mezun olur olmaz soluğu Gazi Paşa'nın Ankara'sında almıştı. Yüreği heyecan ve onu bekleyen pek çok işin bir an evvel yoluna koyulması sabırsızlığıyla doluydu. İncecik omuzlarında, hakkıyla taşıyabileceğinden kuşku duymadığı, genç cumhuriyetin, inşa edilmekte olan bir ülkenin, savaş yaralarını saran gazi milletin sorumluluğunu ihtirasla duyumsuyordu. Ne kadar geçmişti ki üzerinden, gencecik bir tıbbiye talebesiyken Fransız mektebinde kendisinden ancak birkaç yaş küçük, diplomat ve tüccarların havalı kızlarına ders verdiği günlerin? Yetim Mediha, vaktin bir göçmen

kuşun kanatlarında, ardında ışıltılı ve göğsünü kabartan kıvanç verici çakımlarla uçup gittiğini fark edememişti.

Bir tahta bavulla, kitaplarını ve birkaç parça eşyasını doldurduğu çuvalı yanında, önce Haydarpaşa'dan Eskişehir'e, oradan bir atlı araba ile Sivrihisar'a, Sivrihisar'da idare amirinin evinde bir gece misafir olarak kaldıktan sonra bir başka araba ile Polatlı'ya, üçüncü günün sabahında yepyeni başkentin kalp atışlarını duyduğu Ulus'taki Hergelen Meydanı'na ulaşabilmişti. Ayak bastığı noktada, baştabip Refik Bey'in görevlendirdiği genç tabiplerden oluşan ufak bir grubu hususi araba tutmuş; hamalların, seyyar satıcıların, koşuşturan insanların arasında mütebessim bir halde kendisini beklerken bulmuştu. Sıcak karşılanmıştı. Yabancılık duymayacaktı.

Bir kadın tabibin geleceği kentte günler öncesinden duyulmuş, ahali kendisini görebilmek için hastaneye akın etmişti. Hemşire; hanımlara, gelen kimseyi geri göndermemeleri, bilhassa terslememeleri konusunda ricada bulunmuştu. Nasılsa bir haftaya kalmaz, genç kadın tabip de yeni başkentin sayısız mucizeleri arasında bir aleladelik olarak yerini alırdı.

Aynada topuz filesinin içerisine zor sığdırdığı kıvırcık, sarı saçlarına göz attı. Tel tokalarını çıkarıp, saçını geriye bastırarak yeniden sıkıladı. Baş tabip Refik Bey ve hastane yönetimindeki doktorlarla toplantıya katılacaktı. Gergin fakat ümitli bir heyecan içerisindeydi.

♦

"Evladım," dedi Refik Bey, "İhtisasını yapmayı istediğin bir bölüm var mı?"

Hiç düşünmeden yanıtladı:

"Hangi alanda bana ihtiyaç duyulursa yolumu o istikamette çizerim hocam."

KAVAK, KUĞU VE GÜZELLİK KRALİÇESİ

ŞİMDİ, seni eski Ankara'da bir gezintiye çıkaracağım. Çankaya yokuşunun başında, ortasından bir derenin şırıldayarak aktığı ve sağlı sollu kavakların sıralandığı, dallarında bülbüllerin ötüştüğü, toprak yollar üzerinde henüz apartmanların belirmediği bir dönemi merak ediyor musun? O hâlde şimdi Karum'u sağına, Kavaklıdere Tenis Kulübünü soluna al ve Karum'un önündeki taş meydanda, yüzün Tunalı Hilmi Caddesi'ne dönük olarak dur. Dilersen cümleler arasında gözlerini yumup kendini oradaymış gibi hayal edebilirsin. Unutma, o zamanlar Ankara bolca toprak kokardı ve her bahar dallarda sarı çiğdemler patlar, her bağ bozumunda bahçelerde kaynayan kazanların buharı göğü tutardı.

Şimdi üzerinde durduğun arazide, Kavaklıdere şaraplarının ilk kez yapıldığı fabrika var. Yukarıda Çankaya'ya, sağ tarafta Seyran Bağları'na ve solda da ta Dikmen sırtlarına doğru uzanan vadiler boyunca aralıklı ve rastgele yerleşmiş gibi görünen bağ evlerini görebilirsin. Fabrikanın sahipleri Tunalı Hilmi Bey'in oğlu İnsan Bey ve Sevda Hanım. Tunalı Hilmi Bey kimdi dersen memlekette Türkçülük yapan ilk Jöntürklerdendir. Cumhuriyetin de milletvekillerindendir. Pedagoji eğitimi almıştır. Önün-

de, aşağı doğru hafifçe meylederek uzanan tozlu topraklı yolun adı henüz yok ama birkaç yıl içerisinde Özdemir Caddesi olacak. Şimdiki Kuğulu Park'ın bitişiğindeki, sit olarak korunan iki katlı bina, o zaman için gösterişli bir konak ve içerisinde İnsan Bey ve eşiyle birlikte Sevda Hanım yaşıyorlar. Sevda Hanım, Cenap And ile evli ve Cenap Bey çevredeki arazilerin önemli bir kısmını, İsviçreli dostlarından borç alarak mülk edinmiş. Park henüz teşekkül etmemiş ve arazi Polonya Sefareti'ne ait. Dörtyol'a doğru çıkarken bağ bahçe içerisinde tek tük evler var. Birkaç yıl içinde buraya ilk üç katlı apartmanlar yapılmaya başlanacak ve yolun genişletilmesiyle birlikte bir cadde oluşacak, bir bakkal dükkanı ile bir iki manav açılacak. Ankara Üniversitesi öğretim üyelerinin kurdukları bir kooperatif, Üniversite Apartmanı'nın yapımına başlayacak. Hani bugün aşağı doğru inerken, sol tarafta vitrinleri ışıl ışıl parlayan, yan yana iki gelinlik mağazasının olduğu bina. Gerçi binayı tamamlamak hocalara değil Amerikalılara kısmet olacak. Ama daha vakit var ona… Amerikalılar, Demokrat Parti zamanında doluşacaklar başkente…

Civardaki en eski yapılardan birisi Kavaklıdere İlkokulu. Caddeden, bugünkü Kennedy ve Esat caddelerine doğru bakınca okula kadar birkaç bahçeli ev ile boş ve kayalık büyükçe bir arazi var ve okul binası rahatlıkla görünüyor. Bu kıraç alanda, çocuklar bağ bozumunda pekmez kaynatırken içine atmaları için annelerine beyaz killi toprak topluyorlar avuç avuç.

Sevda Hanımların köşkünün tam karşısında yeşil, büyük bir ev bulunuyor. Panjurları hep kapalı. Bu evde Burhan Belge ile güzeller güzeli, genç, sarışın hanımı yaşıyorlar. Aralarında hayli yaş farkı var. Hanımefendi 1936 Macar güzellik kraliçesi. Adı Sari. Yahudi bir ailenin kızı. Burhan Bey, Almanya'da eğitim görmüş bir yüksek mimar, gazeteci, öğretmen ve sonraki yıllarda Demokrat Par-

DÜZE İNEN KURT

HARFLERİ giyinmeyi denedim; sözleri, notaları ve ağaç kovuklarını da… Sığamadım. Âdem'in suretini taşıyamadım. Ateşin külünü sevmedim, suyun girdabını… Yel olup essem tozu dumandan seçemedim, kaya olup ufalsam kökte hapsolan özümden ayrılamadım… Dünya bir zahirse, bir bâtındır. Dünyanın dönüşüne uyamadım. Zahirde aynasız, bâtında soluksuz kaldım. Ben bilemedim ki ben neyim ve de neredeyim, bu devran ne makamındadır… Dört ayak üstünde indim de düze bir seher vakti düşen şebnemden bildim burnumun yerini. Ben diyen bu dilimle madde âlemine her indiğimde bir akis dalgalandı önümde. Suretimi gördüm, gözlerimi bildim. Yer sallandı. Titredim, dört ayağımı bildim. Kar yedim, yağmur giyindim. Karıncaların hummasına tanık oldum, kulaklarımı bildim. Bir fırtına savurdu beni gök yelelerimden, savrulup çarptığım dağların dumanlı tepeleriydi ve kaybolup şaşırdığım sık iğneli ormanların yılan gibi kıvrılan, karga sektirmez ıssız, karanlık yollarıydı.

Adım ruhtur benim ve de cismim sokulduğu her canlıdan kılıklara bürünür. "Geceleyin sizi öldüren"* hani sabahına kabınıza ılık bir yel gibi geri üfler ya, çamurunuzu gizleyen o tül gibi ince varlığınızı… Uyanınca bir âleme gitmiş de gelmiş gibi olur, ne adını koyabilir ne tanımını

* En-Am Suresi, 60. ayet

lisan ile mümkün kılabilirsiniz… Bana rastlamış, dokunmuşluğunuz vardır belki içinizden kiminizin ve belki tüm arayışların beyhudeliğine sarılıp birlikte yazıklanmışızdır bir uyku mışıltısındaki dünya yalnızlığında…

Vakitlerden bir vakti, mekânlardan bir mekâna bağlayan temas anında düze indim işte yine, seherlerden bir seherde. Uzak, derin ve titreşimleri kulağa kadifeden kelebek kanatları gibi değen bir ezan yeni bitiyordu da, bir oh (!) saldım gün doğusuna doğru. Neredeyim ben dedim ve etrafıma bakındım. Daha yeni varmak üzereydim oysa ki bir ulu dağın ardında kalan o altından vadiye. Demin oradaydım ve yamacı tırmanan kalabalık göç kafilesinden sökülüp gelen hızlı solumaların sıcaklığını duyabiliyordum. Görmüşlerdi de beni. Sevinmişlerdi, gözlerindeki ışıltılar yağmur sonrası açan güneşte yapraklarda titreşen damlalara benziyordu her birisinin. Kalabalıklardı. Hayvanları, hayvanların sırtlarında denkleri… Ardım sıra geliyorlardı. Kurtuluş vaktiydi. Çıkışlarına çok az kalmıştı. Dağ delinmişti. Vadi görünmüştü.

İşte tam o anda kendimi ansızın uzun binaların, boş yolların, yeşili solgun ağaçların, bet bereketi kalmamış, ağaç diplerinde anca bir avuç görünen toprak parçalarının arasında buldum. Adım ne benim? Yaşım kaç? Bilmemekteyim. Hiçbir yerden gelmiyorum, hiçbir yere gitmiyorum. Ben bir yörünge üzerine sabitlenmiş sarı gözlü, gök yeleli bir kurdum ki durup dururum, kalıp beklerim ve devran döner ha döner. Görüşüm kararır, içim geçer, bir de bakarım ki başka başka insanlar, başka başka yerler… Ne işim vardır burada? Hiç sormam. Önüme bakar yürürüm. Sonra bir ses duyarım derinden ve hemen tanırım, o bir uyku kaçkınıdır, ruhu nefesime değmiştir, beni aramakta, bana seslenmektedir. Düşü gerçeğine karışmıştır bir zaman, yeri yurdu viran olmuştur.

"Sükût ya Rab!" diye ağlıyordu o sabah… Sesinde-